

КРИМСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК

Науковий журнал

1 (08) лютий 2014

Частина II

Сімферополь

- «УАБС НБУ», 2010. – С. 21-24.
8. Ролдугіна Ю.В. Особливості інформаційної безпеки банків / Ю.В. Ролдугіна, І.В. Ковальова // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2011. – С. 283-287.
9. Засадна Х.О. Стандарти управління інформаційною безпекою / Х.О. Засадна // Фінансовий простір. – 2011. – №3 (3). – С. 60-64.
10. Гусев В.С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов / В.С. Гусев. – СПб.: Изд-во «Очарованный странник», 2001. – 257 с.
11. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Бессалько, А.С. Власков. – М.: Издательство «Ось-89», 2007. – 208 с.
12. Диба М.О. Інформаційні ризики в банківській діяльності // М.О. Диба, М.І. Зубок, С.М. Яременко // Вісник НБУ. – 2007. – С. 28-35.

СЕРЖАНОВ В. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів;*

КОСТЬОВ'ЯТ Г. І.

студентка,

Ужгородський національний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація: У статті досліджено проблеми формування та якісного використання електронного бізнесу в Україні; розглянуто фактори, що заважають розвитку вітчизняного ринку Інтернет-послуг та можливі шляхи їх подолання. Актуальність теми статті обумовлена тим, що процеси інформатизації набули глобальних масштабів та торкнулися всіх сфер людської діяльності.

Анотация: В статье исследовано проблемы формирования и качественного использования электронного бизнеса в Украине, рассмотрено факторы, которые мешают развитию отечественного рынка интернет-услуг и возможности их преодоления. Актуальность темы статьи обусловлена глобальным распространением процессов информатизации во всех сферах человеческой жизнедеятельности.

Summary: This paper investigates the problem of the formation and use of quality e-business in Ukraine, considered the factors hindering the development of the domestic market of Internet services and the possible ways to overcome them. Background paper due to the fact that the processes informatyzatsiyi gained global proportions and affected all spheres of human activity. Keywords: e-business, e-commerce, e-commerce, online practice, online calculations.

Постановка проблеми. Нині людство вступає в інформаційну сферу складних комунікаційних процесів, в яких значене місце займає розвиток всесвітньої мережі Інтернет і все більшого зазначення набуває електронний бізнес.

Бурхливе поширення інформаційних технологій та нових методів ведення бізнесу в нашій країні привело до зародження і становлення нової сфери підприємництва електронного бізнесу. Незважаючи на свої очевидні переваги (відкритість, демократичність, глобальність тощо), електронний бізнес є надто агресивним середовищем підприємництва, успіх в якому цілком залежить від глибоко продуманої стратегії діяльності. Відмінність електронного бізнесу від класичних методів ведення бізнесу полягає в тому, що він функціонує швидше, отже, його конкурентні переваги є швидкоплинними.

Надзвичайний розвиток інформаційних технологій призвів до того, що в сучасній світовій економіці інформація стала ключовим поняттям. Успішний розвиток мережі Інтернет та бурхливе зростання електронного бізнесу в черговий раз довели, що інформаційний сектор економіки, на даний момент є найбільш динамічним та найбільш прибутковим, що і спостерігається, як розвивається електронний бізнес в Україні.

Дослідженням питання електронного бізнесу сьогодні займаються: Юдін О.М., Макарова М.В., Петрук М.С.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, які полягають у наступному:

- 1) визначити місце та розкрити роль електронного бізнесу в сучасному світі;
- 2) встановити і проаналізувати рівень дослідженості проблеми;
- 3) з'ясувати перспективи розвитку та шляхи вдосконалення розвитку електронного бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розвитку Інтернет-практик в інформаційно й економічно розвинених країнах (рис 1) характерні три основних напрямки: зміни в управлінні компаніями (корпоративному управлінні); становлення електронного ринку; вплив на промисловість інформаційних технологій. Навряд, у «чистому вигляді» Інтернет-практики навряд чи існують, спостерігається умовність їх ділення і переплетення різних напрямів розвитку.

Сучасна економічна література відображає різні підходи до визначення поняття «електронний бізнес». Згідно з визначенням компанії IBM, е-бізнес – це процес використання мережевих технологій для спрощення, поліпшення та збільшення продуктивності виробничих процесів, що дає можливість компаніям легко контактувати з партнерами, дилерами та клієнтами, об'єднувати бази даних та оперативно здійснювати свою діяльність, тобто це підвищення ефективності бізнес-процесів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Електронний бізнес (E-business) – це ведення будь-якої бізнес діяльності у глобальних телекомунікаційних мережах, зокрема в Інтернет[4].

Електронний бізнес охоплює всі види підприємницької діяльності, що здійснюються в кібернетичному

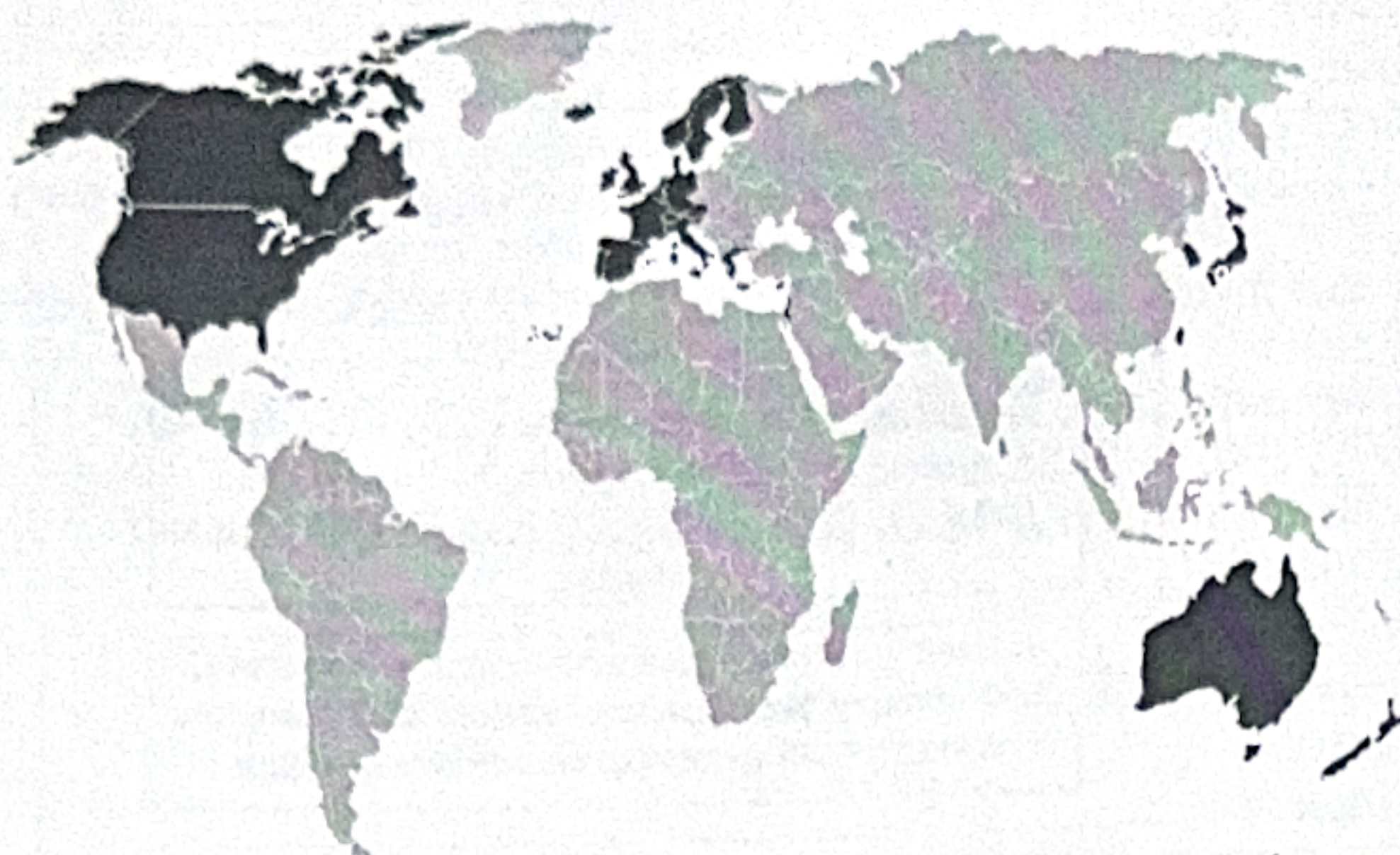


Рис. 1. Географічне розповсюдження Інтернет-практик (темним кольором – інформаційно й економічно розвинені країни)[5]

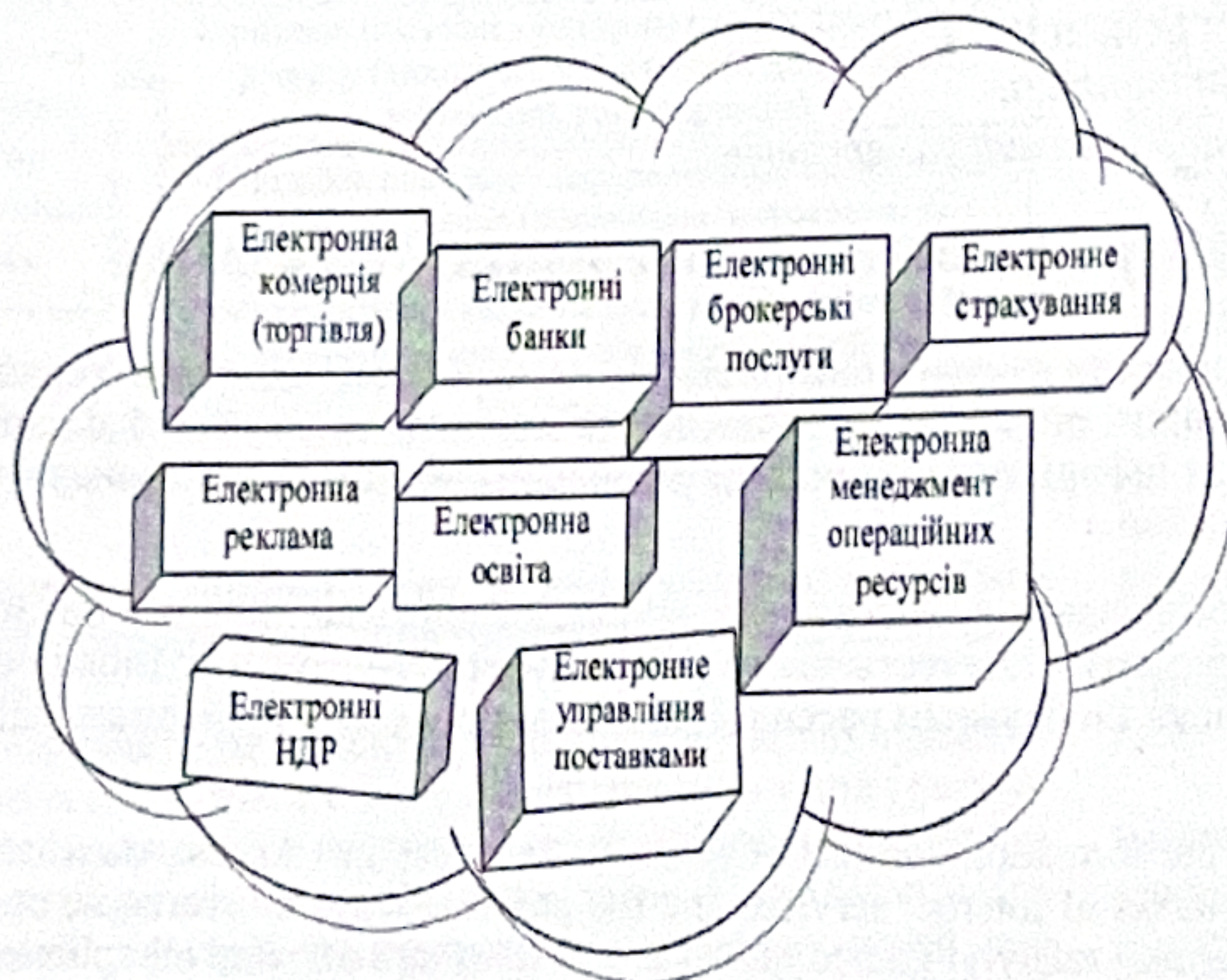


Рис. 2. Різновиди електронного бізнесу [5]

просторі, а саме: електронну торгівлю, електронну рекламу, електронний маркетинг, електронний рекрутинг тощо (рис. 2).

Е-бізнес дає компаніям можливість забезпечити конкурентні переваги завдяки зменшенню витрат на взаємодію, розширенню ринків і сфери діяльності та виявленню нових каналів збуту, залученню нових та поліпшенню обслуговування старих клієнтів, більшій мобільності та оперативності щодо прийняття управлінських рішень.

Сьогодні електронний бізнес динамічно розвивається, і підприємницька діяльність у традиційних сегментах економіки пристосовується до вимог «нової економіки» і цілком або частково переноситься в кібернетичний простір. Комерційний потенціал мережі Internet, кількість користувачів Internet невідомо зростає, внаслідок чого електронний бізнес перетворився в один із пріоритетних напрямів розвитку підприємницьких структур.

Електронна комерція – ведення бізнесу в Інтернеті та за допомогою Інтернет. Тобто це сфера більш широка і складна, ніж просто бізнес в Інтернеті. Це зав'язка цілком і повністю на Інтернеті, починаючи від знайомства клієнта з товаром і закінчуючи придбанням та оплатою цього товару, а в деяких випадках і отриманням товару. Отже, електронна комерція – повністю «онлайнова» форма ведення бізнесу, яка не потребує традиційних форм.

Інтернет-торгівля – тільки частина електронної комерції, але така частина, яка дуже швидко розвивається.

Торговельні операції через Інтернет можуть проводити багато організацій: виробники товарів/послуг, дистриб'ютери, роздрібні торговельні компанії.

Поширюючи повсюдно і пропонуючи усе більш різноманітний асортимент товарів і послуг, електронна комерція стає інструментом інтеграції окремих облич, підприємств, галузей, державних установ і держав у єдине співтовариство, всередині якого взаємодія партнерів ефективно і безперешкодно реалізується засобами інформаційних телекомунікаційних технологій [3].

Сфера Інтернет-комерції розвивається не так швидко, як інші сегменти вітчизняного Інтернет-ринку, і має більш скромні інвестиції, тому що Інтернет-магазини ще не одержали масового визнання українськими покупцями. Через UA.net сьогодні даються товари, що не вимагають контакту: книги, касети, картки мобільного зв'язку, й та комплектуючі. Багатообіцяючим є ринки послуг, ринок продажів та оренди автомобілів, коштовностей, рідкостей. Водночас, за інформацією компанії TNS, всього 4% жителів України мають доступ до Інтернету і лише 1% користувачів є одночасно покупцями.

Ринок Інтернет-розрахунків розширюється з швидкістю, адже звернувшись до Інтернету можна отримати цілий спектр послуг. Наприклад, кількість українців, що мають доступ до Інтернету, збільшується з кожним днем. За деяких експертів, на сьогодні вона складає 1 млн. чол. Цілком логічно, що разом із зростанням бази розвивається і вітчизняний Інтернет-мережі – стає більше Інтернет-магазинів, все частіше навіть не пов'язаних з Мережею компанії ухвалюють рішення про прийом платежів в On-line за свої товари і послуги. Водночас стрімкий розвиток безготівкових розрахунків та розбудова інформаційного суспільства у нашій країні вимагає вирішення низки соціальних, організаційних, юридичних та інших проблем, що безпосередньо пов'язані із розвитком та становленням електронного бізнесу в Україні. Саме цим обґрунтовується актуальність питань, викладених у даній статті.

Всесвітнім економічним форумом і міжнародною школою бізнесу INSEAD із 2002 р. у рамках спеціальної щорічної серії доповідей про розвиток інформаційного суспільства в країнах світу випускається «Індекс мережевої готовності» (табл. 1), який використовується як засіб аналізу для побудови порівняльних оцінок, що відображають рівень розвитку інформаційного потенціалу різних країн[2].

Таблиця 1

Індекс мережевої готовності України [2]

Період, рр.	Індекс мережевої готовності	Місце	Кількість країн, що взяли участь у дослідженні	Тренд
2006-2007	3,46	75	122	-
2007-2008	3,69	70	127	5
2008-2009	3,88	62	134	8
2009-2010	3,53	82	133	-20
2010-2011	3,53	90	138	-8
2011-2012	3,85	75	142	15

Це складний показник, сформований на основі багатьох факторів. Перш за все, це сприятливість середовища (ринкового, політичного та інфраструктури) для розвитку інформаційних технологій: чи є в державі здорова конкуренція, інноваційний потенціал, можливість фінансувати нові проекти. Другий критерій – готовність людей, бізнесу та уряду до використання нових технологій. Сюди входить доступність мережі Інтернет у школах, вартість мобільного зв'язку, державні позиції щодо інформаційних технологій, доступність інформаційних технологій для бізнесу, витрати на дослідження і розвиток сфери. Останнім критерієм є поточний ступінь використання інформаційних технологій на державному, виробничому та приватному рівнях. Адже враховується кількість персональних комп'ютерів, інтернет-користувачів, абонентів мобільного зв'язку, наявність робочих інтернет-ресурсів урядових організацій, а також скільки інформаційних технологій країна виробляє і споживає.

Також існують інші розроблені індекси, які характеризують ступінь готовності країни до електронного розвитку:

Глобальний індекс конкурентоспроможності (WEF Global Competitiveness Index);

Індекс технологічної готовності (WEF Technological Readiness Index);

Готовність уряду (Governmentreadiness);

Рейтинг за електронною готовністю (EIURedinessRanking);

Індекс електронного уряду ООН (UNe-GovernmentIndex).

З огляду на те, що українськими науковцями ще не розроблена методологія моніторингу та діагностування розвитку інформаційного потенціалу в межах національної та регіональної економік, доречним буде розробка та впровадження подібних індексів, що дозволить краще визначити проблеми як регіональному так і межах всієї країни.

Дивлячись вище вказаних показників достатній для того, щоб виявити тенденції розвитку інформаційного потенціалу України порівняно з іншими країнами світу та визначити перспективи розвитку, що й спостерігається поступове наближення до заданої мети.

Існує ціла низка гострих проблем, які заважають подальшому розвитку інформаційної економіки України, більшість з яких вказана на парламентських слуханнях з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні. Найважливіші з них: соціальна й економічна нестабільність; недостатній розвиток нормативно-правової бази інформаційної сфери, зокрема, відсутність національної стратегії розвитку інформаційного суспільства і плану дій щодо її реалізації.

Отже, до факторів, які певним чином перешкоджають повноцінному розвитку електронної комерції в Україні необхідно віднести [1]:

1) недостатній економічний потенціал і недовір'я простого користувача. Одна з проблем ведення електронного бізнесу – захист інформації. Користувач повинен стежити за тим, щоб On-line платежі в Мережі, також як і введення інформації про утримувача картки, проходили по захищеному протоколу зв'язку.

2) недостатній рівень державних гарантій і правових норм. Однією із основних проблем розвитку електронного бізнесу в Україні взагалі, і Інтернет-сектора фінансових послуг зокрема, є прогалини у законодавчій базі. В Україні не існує законодавчих актів, які б чітко регулювали сферу Інтернет-послуг.

3) нерозвиненість сервісу, доставки товарів і надання послуг. Швидкість роботи сайтів і зручність вико-

ристання у багатьох випадках залишає бажати кращого. Це визначається, мабуть, якістю устаткування, на якому працює компанія, і програмним забезпеченням.

Як вважається, що розвиток електронного бізнесу значною мірою буде залежати від політики держави у даній сфері діяльності, а саме: в першу чергу від встановлення нормативно-правової бази. Вирішення питань правового регулювання сфери Інтернет-послуг повинно стати основою для врегулювання наявних й потенційних ризиків, серед яких: ухилення від податків, шахрайство, порушення прав інтелектуальної власності та ін. Тому закріплення основ електронної комерції у Цивільному кодексі України та подальший розвиток правового регулювання сфери Інтернет-послуг повинні закласти фундамент для розквіту електронного бізнесу в нашій державі.

Щодо переваг то можна виділити такі:

- нижчі ціни за рахунок скорочення логістичних витрат, що також дає можливість розвиватися малому бізнесу;

- економія – в галузі електронної комерції немає фізично існуючих магазинів, що і робить ведення електронного бізнесу більш економічно ефективним;

- більші прибутки за рахунок скорочення вартості обробки покупки. Електронна обробка покупок в рази дешевша за фізичну, крім того вимагає менше часу, як вашого так і клієнтського, дає можливість отримати більший контроль над операціями;

- обслуговування клієнтів через електронну комерцію відбувається краще і швидше, дає можливість клієнтам економити час і гроші. Он-лайн обслуговування клієнтів є хорошою конкурентною перевагою;

- можливість швидкого порівняння товарів та цін. Ця можливість є перевагою як для продавців, які використовують метод порівняльних цін в ціноутворенні, так і для покупців, котрі намагаються купити краще і дешевше;

- зростання продуктивності за рахунок скорочення часу обслуговування та більшої кількості клієнтів, адже інтернет-крамниці є доступними для всіх користувачів Інтернет у всьому світі;

- обмін інформацією, зручність та управління. Електронна комерція поліпшує обмін інформацією між продавцями і клієнтами, відбувається швидше просування продукції, а забезпечення зручності для споживачів стає основною рушійною силою для розвитку в різних галузях промисловості.

Попри усі вказані переваги, електронна комерція, як і будь-яка інша сфера бізнесу, не обходиться без ризиків та недоліків, серед котрих можна виділити: недосконалість законодавчої бази; недостатній розвиток платіжних систем та поштового сервісу; безпеку здійснення електронних платежів, клієнти мають бути впевненими в безпеці здійснення оплати; нові комп'ютерні віруси, що з'являються щодня, викликають непотрібні затримки, існує небезпека доступу хакерів до файлів та рахунків; електронна комерція не є безкоштовною; поява нових видів посередників в електронній комерції, що призводить до зростання транзакційних витрат; проблеми взаємин з клієнтами тощо.

Постійно зростаюча кількість користувачів та абонентів Інтернет дає підстави вважати, що, в майбутньому, економічні процеси ще більше перемістяться у цю всесвітню мережу. За даними Internet World Stats станом на 30 червня 2012 року користувачами глобальної мережі Інтернет в Україні були 34,1% населення [1].

Електронна комерція є перспективним напрямом для розвитку бізнесу, а також сприяння зайнятості кваліфікованих спеціалістів. Проаналізувавши структуру



Рис. 3. Зростання чисельності ІТ-фахівців із 2007-2011 рр., що зайняті у галузі[2]

ІТ-фахівці, що працюють в індустрії, у 2011 р. досягла 25 тис. чо. (на 4 тис. більше в порівнянні з 2010 р.), з них 80% працюють у великих компаніях (зі штатом понад 200 осіб) (рис 3). За даними аналітиків, у 2012 р. приріст українського ІТ-ринку склав 15 – 20%, що на порядок менше 30-відсоткового зростання за 2011 р. Це обумовлено другою хвилею кризи на західному ринку (рис. 3).

У 2013 р. кількість вакансій для фахівців початкового рівня виросла 3,2 рази випередивши вакансії із великим досвідом. Експерти прогнозують аналогічне зростання у 2014 р., а отже можуть реалізувати свої вміння та знання у сфері електронного бізнесу.

Щоб розпочати власний торгівельний бізнес у сфері електронної комерції, наприклад створити інтернет-крамницю, необхідні: банківський рахунок, обліковий рахунок платіжної системи, знання програмного забезпечення електронної комерції, а головне – бажання, ідея, унікальний продукт, добре продумана веб-вітрина для приваблення покупців та партнерів.

Отже, для активного включення України в міжнародний електронний бізнес необхідне:

- активне впровадження базового устаткування, комп'ютерів та телекомунікацій, у тому числі й у сільській місцевості, що забезпечить розширення комп'ютерної грамотності населення і належний рівень розвитку інфраструктури;

- стимулювання швидкого розвитку інфраструктури мережі: розвиток Інтернет-магазинів, мережних бізнес-структур, операторів мережі та створення декількох великих вітчизняних Ітернет-порталів;

- навчання професійним і загальним навичкам робо-

ти в Інтернеті на всіх рівнях освітньої системи, включаючи держслужбовців;

- розвиток внутрішнього споживчого ринку, підвищення купівельної спроможності шляхом досягнення стабільного економічного росту.

Висновки з проведеного дослідження. Ми вважаємо, що держава повинна приділяти більше уваги таким питанням, як: податкові пільги в сфері електронного бізнесу, вкладання коштів в освіту, високі технології, розвиток телекомунікацій, Інтернету, а також організацію їх інфраструктури.

Можливо, використання електронного бізнесу в Україні не отримало такого масштабного розвитку як у таких країнах,

як Данія, США, Швеція, Швейцарія та все одно наша держава має значні перспективи розвитку даної сфери діяльності, адже може врахувати досвід інших країн, які пройшли такий же шлях становлення та розвитку електронної комерції.

Створення режиму найбільшого правового сприяння для розвитку електронного бізнесу в Україні, удосконалення системи безпеки та поліпшення якості сервісу сучасних бізнес-структур ринку Інтернет-послуг, створить необхідний фундамент для входу нашої держави у світовий інформаційний простір.

Розвиток Інтернет-комерції в Україні є надзвичайно важливим, оскільки це ефективний засіб, який дозволить вийти на світовий ринок багатьом українським компаніям, у першу чергу, фірмам, що надають комерційні послуги, і фірмам-розробникам програмного забезпечення. У кінцевому підсумку, електронна комерція дасть поштовх до подальшого розвитку в нашій країні як Інтернет-технологій, так і всій фінансовій інфраструктурі.

Для розвитку та вдосконалення електронної комерції в Україні є всі можливості та ресурси, а саме – людський потенціал, кваліфіковані спеціалісти, постійно зростаюча кількість та якість платіжних систем і послуг провайдерів Інтернет, удосконалення законодавчої бази функціонування електронного бізнесу

Що стосується, забезпечення безпеки даних та якості сервісу у сфері електронної комерції, то необхідно відзначити, що ці чинники в першу чергу залежать лише від діяльності самої організації, що надає послуги у даній сфері бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Макаренко Є.А. Європейська інформаційна політика / Макаренко Є.А. К., 2000. – 235 с.
2. Мартинович В.Г. Використання інформаційного потенціалу економіки України: регіональний аспект // Часопис економічних реформ №2 (10) / 2013.
3. Петрук М.С. Міжнародна електронна комерція: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: repository.vsu.org/getfile/2789.pdf.
4. Страхарчук А.Я., Страхарчук В.П. Інформаційні системи і технології в банках: Навч. посіб. – К.: УБС НБУ: Знання, 2010. – 515 с.
5. Юдін. О.М. Системи електронної комерції, створення, просування і розвиток: монографія / О.М. Юдін, М.В. Макарова, Р.М. Лавренюк. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 201 с.